

document MVB-beleid

Inhoudsopgave

1.	INLEIDING	3
2.	MISSIE EN VISIE.....	3
3.	VERANTWOORDELIJKHEID	3
4.	UITSLUITEN	4
5.	STEMMEN EN ENGAGEMENT.....	5
6.	ESG INTEGRATIE BIJ ONZE EXTERNE VERMOGENSBEHEERDERS	7
7.	IMPACT INVESTING	7
8.	COMMUNICATIE NAAR POLISHOUDERS EN ANDERE STAKEHOLDERS	8
9.	VOORUITKIJKEND.....	8

1. Inleiding

In dit document wordt het MVB-beleid van DELA beschreven. In een aantal hoofdstukken worden de activiteiten en ambities op dit terrein toegelicht.

2. Missie en visie

DELA is een coöperatieve onderneming die zich richt op de continuïteit van het leven. Het is onze ambitie dat onze klanten de toekomst zo zorgeloos mogelijk tegemoet kunnen zien. Door middel van onze brede financiële en praktische dienstverlening staan wij onze leden met raad en daad bij. Wat wij bieden is zekerheid, zorg en continuïteit. Onze ambitie is gestoeld op de kernwaarden betrokkenheid, integriteit en ondernemerschap. In deze waarden is de groei van Coöperatie DELA geworteld en ligt de verbondenheid met onze klanten, onze mensen en onze omgeving. Vanuit onze oorsprong in uitvaartverzekeringen en uitvaartverzorging bouwen wij verder aan een steeds bredere dienstverlening en aan een energieke coöperatieve onderneming van en voor onze klanten.

Om dit te realiseren gaat Coöperatie DELA verplichtingen aan voor vele jaren. Daarom hebben we altijd oog voor de lange termijn en daarmee voor duurzaamheid. Dat geldt ook voor onze beleggingen in obligaties, aandelen en vastgoed. Natuurlijk proberen wij met onze beleggingen een zo goed mogelijk rendement te behalen, maar we hebben ook aandacht voor de maatschappelijke veranderingen die we met onze beleggingen te weeg kunnen brengen. Ook geloven wij dat rendement en maatschappelijke betrokkenheid hand in hand kunnen gaan: ondernemingen die aandacht besteden aan duurzaamheid in hun beleid en bestuur zijn vaak stabielere en financieel gezondere bedrijven met voldoende oog voor risico's.

Coöperatie DELA gelooft niet alleen in een waardig afscheid voor iedereen, maar vooral dat we er zijn voor elkaar. Die verbondenheid impliceert dat wij ook met onze beleggingen onze maatschappelijke betrokkenheid tonen. Wij vatten dit samen onder de naam Maatschappelijk Verantwoord Beleggingsbeleid (MVB-beleid). Ons MVB-beleid bestaat uit verschillende onderdelen.

- Het uitsluiten van bedrijven en landen die internationale wetgeving en richtlijnen op het gebied van duurzaamheid schenden;
- Het actief benutten van ons stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen van alle bedrijven in onze beleggingsportefeuille;
- Het middels engagement stimuleren van gedragsverbeteringen bij bedrijven ten aanzien van milieu, sociale aspecten en governance;
- Het laten integreren van ESG analyses (Environmental, Social, Governance) in het beleggingsproces van onze externe vermogensbeheerders.
- Impact investing.

3. Verantwoordelijkheid

De Chief Investment Officer (CIO) is binnen Coöperatie DELA verantwoordelijk voor het MVB-beleid. De CIO legt verantwoording af aan het Bestuur. DELA Vastgoed heeft een eigen MVO-beleid. De hoofdpunten hiervan zijn het aangaan van partnerships, verbinden en ondernemen en revitaliseren en verduurzamen.

Sinds 2015 is DELA ondertekenaar van de United Nations Principles for Responsible Investment (UN PRI). Wij publiceren het publieke transparantie rapport en het assessment report op onze website. Coöperatie DELA onderschrijft verder het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO) convenant in de verzekeringssector van onder andere het Verbond van Verzekeraars. In de uitvoering van ons beleggingsbeleid houden we bovendien rekening met de UN Global Compact Principles.

Voor vastgoed wordt deelgenomen aan de GRESB-index. Daarnaast wordt actief gestuurd op verduurzaming van de vastgoedportefeuille.

Hieronder worden alle onderdelen van ons MVB-beleid in meer detail toegelicht.

4. Uitsluiten

Coöperatie DELA hanteert een eigen uitsluitingenlijst van bedrijven en landen waar we om maatschappelijke redenen niet in willen beleggen. Onze uitsluitingenlijst is gebaseerd op internationale wetgeving en richtlijnen. De volgende landen en bedrijven sluiten wij uit.

- Bedrijven die betrokken zijn bij de ontwikkeling, productie of onderhoud van alle soorten controversiële wapens. Controversiële wapens zijn wapens die geen onderscheid maken tussen militaire en burgerdoelen en waarvan de effecten langdurig en disproportioneel zijn. Deze wapens zijn internationaal verboden of staan ter discussie. Coöperatie DELA hanteert een uitsluitingenbeleid ten aanzien van bedrijven die betrokken zijn bij de volgende typen controversiële wapens:
 - Anti-persoonsmijnen;
 - Biologische wapens;
 - Chemische wapens;
 - Clustermunitie;
 - Nucleaire wapens;
 - Verarmd uranium;
 - Witte fosfor.

Een bedrijf wordt als betrokken beschouwd wanneer het voorziet in essentiële en/of speciaal aangepaste onderdelen of diensten voor deze wapens of wanneer het eigenaar (>10%) of eigendom (>10%) is van een bedrijf dat direct betrokken is.

- Bedrijven die een of meerdere van de UN Global Compact Principles schenden. Dit zijn tien universele, door de Verenigde Naties uitgedragen principes op het gebied van mensenrechten, arbeidsomstandigheden, milieu en anticorruptie waar bedrijven wereldwijd zich aan zouden moeten houden voor een duurzame bedrijfsvoering. De principes zijn afgeleid van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, andere internationaal erkende verklaringen en conventies van de Verenigde Naties. De principes gaan bijvoorbeeld over het bestrijden van omkoping en afpersing, kinderarbeid, discriminatie en initiatieven om het milieubesef te vergroten.
- Landen waar tegen de overheid gerichte sancties opgelegd zijn door de Verenigde Naties en de Europese Unie kunnen in de uitsluitingenlijst opgenomen worden. Van de landen op de uitsluitingenlijst mag geen schuld papier (obligaties uitgegeven door centrale en lagere overheden van deze landen) worden aangehouden in de beleggingsportefeuille. Sanctieregelingen waaraan DELA wettelijk gevolg dient te geven als financiële instelling zullen onverwijld worden doorgevoerd. In de overige gevallen past DELA de volgende methode toe om te bepalen of een land op de uitsluitingenlijst opgenomen zal worden. Allereerst moeten de sancties in relatie staan met schending van door Nederland ondertekende internationale verdragen (of waaraan Nederland is gebonden op grond van haar lidmaatschap van diverse internationale organisaties). Ter bepaling of de sancties ook leiden tot uitsluiting van een land dient daarnaast aan een of meer van onderstaande criteria te zijn voldaan:

- De sancties omschrijven een wapenembargo dat betrekking heeft op het land als geheel en bevatten gerichte maatregelen (*targeted measures*) betreffende reisverboden en het bevrozen van tegoeden welke van toepassing zijn op de centrale overheid (waaronder de regeringsleider, het staatshoofd of de huidige machthebbers).
- Wanneer de gerichte maatregelen (*targeted measures*) niet gericht zijn op de centrale overheid maar de sancties omschrijven wel een wapenembargo dat betrekking heeft op het land als geheel, kan een land nog steeds op de uitsluitingenlijst geplaatst worden. Hiervoor beoordeelt DELA of de situatie in het betreffende land gekenmerkt wordt door ernstige schendingen van mensenrechten.
- In het geval er geen duidelijke termijnen of clausules voor opheffing van de sancties zijn wordt er een verjaringstermijn van 10 jaar gehanteerd, tenzij volstrekt helder is dat de controverses waarop de sancties zijn gebaseerd nog steeds plaatsvinden.

Ook landen waaraan geen sancties zijn opgelegd kunnen door DELA op de uitsluitingenlijst geplaatst worden indien DELA (na consultatie van Sustainalytics) van mening is dat bepaalde (sociale) misstanden in een land zodanig ernstig zijn dat het uit de beleggingsportefeuille geweerd moet worden.

- Tot slot kunnen ook bedrijven waarbij in het engagement traject (zie onder) over een lange periode onvoldoende voortgang wordt geboekt toegevoegd worden aan de uitsluitingenlijst. Op jaarbasis wordt besproken welke ondernemingen onvoldoende progressie tonen, met name ten aanzien van zogenaamde sociale aspecten. DELA maakt vervolgens een actieve keuze of de betreffende ondernemingen moeten worden uitgesloten.

Coöperatie DELA werkt samen met Sustainalytics, een onafhankelijk en internationaal opererend onderzoeksbureau, om op regelmatige basis de uitsluitingenlijst te actualiseren. Sustainalytics screent ons hele beleggingsuniversum op controversiële wapens, UN Global Compact schendingen en opgelegde sancties.

Wanneer een bedrijf of land in portefeuille wordt toegevoegd aan de uitsluitingenlijst dienen onze externe vermogensbeheerders zo snel als praktisch mogelijk is tot verkoop over te gaan. In de overeenkomsten met de externe vermogensbeheerders zijn hierover concrete afspraken vastgelegd.

5. Stemmen en engagement

Naast de uitsluitingen voert Coöperatie DELA een actief stem- en engagementbeleid voor de volledige aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuille. Hierbij wordt de Nederlandse Corporate Governance Code en artikel 5:86 van de Wet op het financieel toezicht (Wft) in acht genomen.

BMO Global Asset Management ondersteunt ons bij de implementatie van ons stem- en engagementbeleid. DELA brengt hiermee wereldwijd op transparante wijze het stemrecht ten uitvoer tijdens aandeelhoudersvergaderingen met als uitgangspunt het behouden en verbeteren van aandeelhouderswaarde. Corporate governance (inclusief de verantwoordelijkheid voor mens en milieu) is een essentieel onderdeel van maatschappelijk verantwoord beleggen. Wij zijn van mening dat engagement op dit gebied het meest effectief is indien dit aangevuld wordt met proxy voting. De meest effectieve manier om invloed uit te oefenen bij ondernemingen is dan ook het voeren van een intensieve een-op-een dialoog aangevuld met correspondentie vóór, tijdens en na het uitoefenen van het stemrecht. Het uitoefenen van stemrecht is een manier om op een rechtstreekse en concrete manier in het verlengde van

een engagement traject nogmaals kwesties bij het management van ondernemingen in de beleggingsportefeuille onder de aandacht te brengen en onze visie te bekrachtigen.

Ons stembeleid is vormgegeven aan de hand van de volgende aspecten.

- Een slagvaardig en effectief bestuur en managementteam;
- Een juiste controle en verantwoording in de managementstructuur ('checks and balances');
- Effectieve systemen voor de interne beheersing en het risicobeheer van alle belangrijke zaken (en dus ook duurzaamheid);
- Een cultuur van transparantie en verantwoordelijkheid die is gebaseerd op een gedegen bedrijfsethiek;
- Een beloningsbeleid dat aandeelhouderswaarde creatie op de lange termijn door realisatie van de bedrijfsdoelen beloont;
- Het stimuleren van de bescherming van de rechten en belangen van alle aandeel- en obligatiehouders.

Via BMO Global Asset Management delen wij onze verwachtingen van de ondernemingen waarin wordt belegd door onder andere het op jaarbasis toesturen van de 'Algemene richtlijnen corporate governance' met daarbij een begeleidend schrijven. Ook stuurt BMO Global Asset Management (mede) namens DELA na afloop van een aandeelhoudersvergadering een uitgebreide toelichting naar het management van ondernemingen over die stempunten waarop een tegenstem is uitgebracht.

In de engagementtrajecten met ondernemingen vertegenwoordigt BMO Global Asset Management naast DELA ook vele andere grote beleggers wat de kracht en impact van de boodschap richting bedrijven ten goede komt. Engagementdoelstellingen en -prioriteiten voor ondernemingen (gemiddeld 65 ondernemingen) en projecten (gemiddeld 7 projecten) worden jaarlijks vastgesteld op basis van een analyse van ESG-risico's in combinatie met een beoordeling van de inspanning en de kans van slagen. Ook de input van de institutionele beleggers die BMO Global Asset Management vertegenwoordigt, wordt meegenomen middels een consultatieronde die ieder jaar rond november plaatsvindt. DELA is nauw betrokken bij het jaarlijks opstellen van de engagementprioriteiten en probeert hierbij de nadruk te leggen op het sociale aspect, waaronder mensenrechten en arbeidsomstandigheden. Een vertegenwoordiger van Coöperatie DELA heeft ook zitting in de MVB-Werkgroep van BMO Global Asset Management, een klankbordgroep van institutionele beleggers en adviseurs die trends en ontwikkelingen op het gebied van duurzaam beleggen bespreken.

Periodiek legt BMO Global Asset Management verantwoording af over de namens DELA uitgebrachte stemmen (inclusief de reden van tegenstemmen) en het gevoerde engagementbeleid. Er wordt actief bijgehouden hoe ontvankelijk een bedrijf is voor de dialoog, welke progressie zichtbaar is en welke resultaten geboekt zijn. Deze rapportages publiceren wij ieder kwartaal op onze website.

6. ESG integratie bij onze externe vermogensbeheerders

Coöperatie DELA besteedt een groot gedeelte van het beleggingsproces uit aan externe vermogensbeheerders die voor ons obligaties en aandelen selecteren in verschillende categorieën en regio's. Al deze vermogensbeheerders hebben tenminste de United Nations Principles for Responsible Investment ondertekend en beschikken over een eigen MVB-beleid. Alle externe vermogensbeheerders, zowel passief als actief, moeten zich houden aan de door DELA opgestelde uitsluitingenlijst van bedrijven en landen. DELA verwacht bovendien van de actieve externe vermogensbeheerders dat een rol is weggelegd voor ESG (Environmental, Social, Governance)-integratie: het meenemen van milieu, sociale en governance aspecten in de analyse van mogelijke investeringen. Elke vermogensbeheerder geeft op eigen wijze invulling aan de ESG integratie. Hieronder volgen enkele voorbeelden.

- De vermogensbeheerder van onze wereldwijde staatsobligaties portefeuille helpt ons alleen obligaties in landen met hoge kredietwaardigheid en goed duurzaamheidsprofiel op te nemen. Onderdeel van hun landenanalyse zijn diverse duurzaamheidsfactoren, met name op het gebied van governance maar ook sociale en milieu aspecten spelen een rol.
- Ook de vermogensbeheerders van onze mandaten met obligaties uit opkomende markten besteden expliciet aandacht aan ESG factoren in hun landenanalyses door middel van scores en rankings.
- De beheerder van ons wereldwijde bedrijfsobligaties mandaat analyseert uitvoerig alle duurzaamheidsrisico's alvorens een obligatie in de portefeuille op te nemen. Tevens selecteert deze manager sinds 2017 actief groene obligaties indien deze minimaal even aantrekkelijk gewaardeerd zijn als de traditionele obligaties.
- De actieve aandelenmanagers verwerken ESG criteria op diverse manieren in hun proces. De fundamentele aandelenmanagers analyseren de betreffende ESG risico's diepgaand alvorens een positie in te nemen. De kwantitatieve vermogensbeheerders werken met duurzaamheidsscores en rankings. Bij enkele managers heeft de duurzaamheidsscore van een onderneming direct invloed op hun koersdoel van een aandeel: dit wordt naar beneden bijgesteld naarmate de ESG score lager is.
- De vermogensbeheerders die voor DELA beleggen in infrastructuur hebben de mogelijkheid om binnen de afgesproken investeringsrichtlijnen te investeren in duurzame energie (wind, zon). Op termijn kunnen ook infrastructuurfondsen geselecteerd worden die zich specifiek richten op duurzame energie.

Tijdens het selectieproces van nieuwe vermogensbeheerders is ESG integratie een van de criteria waarmee rekening gehouden wordt. Hierbij heeft DELA extra aandacht voor de wijze waarop vermogensbeheerders sociale aspecten in hun beleid meenemen. Met de huidige groep externe vermogensbeheerders wordt het onderwerp op kwartaalbasis tijdens de portefeuille review behandeld.

7. Impact investing

In 2017 is een begin gemaakt met impact investing: een manier van investeren waarbij naast financieel rendement ook het genereren van een meetbaar positief effect op mens, milieu en maatschappij een rol speelt. Het uitgangspunt is om met impact investeringen aan te sluiten bij de MVO thema's die Coöperatie DELA in breder verband heeft geformuleerd: Klimaatneutrale Uitvaart en Waardige Oude Dag. Als eerste stap hierin is eind 2017 begonnen met het opbouwen van een allocatie naar groene obligaties. Dit zijn obligaties uitgegeven door landen, bedrijven of andere instellingen die specifiek bedoeld zijn voor de financiering van duurzame projecten.

DELA heeft in 2018 vijftig miljoen euro in groene obligaties belegd. In de komende jaren zal gekeken worden naar mogelijke andere vormen van impact investing die passen bij DELA.

8. Communicatie naar polishouders en andere stakeholders

Via de website communiceert Coöperatie DELA met polishouders en andere stakeholders over het MVB-beleid. Naast een samenvatting en het volledige MVB-beleid staan op onze website verschillende links en documenten met achtergrondinformatie over de codes en principes die DELA onderschrijft. Ook DELA's UN PRI rapport, de actuele uitsluitingenlijst, ons stembeleid en de periodieke stem- en engagementrapportages zijn hier terug te vinden. Bovendien rapporteert DELA via het jaarverslag over de uitkomsten van het gevoerde MVB-beleid. Middels nieuwsbrieven en publicaties worden leden op periodieke basis geïnformeerd over diverse onderwerpen, waaronder MVB.

9. Vooruitkijkend

De kansen en bedreigingen die bij Maatschappelijk Verantwoord Beleggen komen kijken zijn continu aan verandering onderhevig. DELA's MVB-beleid is dan ook geen statisch gegeven, maar juist altijd in ontwikkeling. Eén van de zich voortzettende ontwikkelingen betreft het aanwenden van een deel van de beleggingsportefeuille voor impact investing, zoals hierboven beschreven. We blijven in 2019 openstaan voor beleggingen die een bijdrage leveren op dit gebied en om het MVB-beleid waar nodig aan te scherpen. Verder willen we in 2019 de score in het UNPRI-onderzoek boven de mediaan handhaven en zo mogelijk verbeteren.